

Andragoški glasnik
Vol. 18, br. 1, 2014, str. 47 - 58
Prethodno priopćenje

POSEBNI PROGRAM OBRAZOVANJA POMORACA: ODGOVOR OBRAZOVNOG SUSTAVA NA PROMJENE U POMORSKOJ PROFESIJI

Vilma Kotlar¹, Anita Klapan² i Ana Gundić³

Sveučilište u Rijeci

vilma.kotlar@gmail.com ; aklapan@ffri.hr ; ana.gundic@gmail.com

Sažetak: U ovom radu su predstavljeni rezultati početnog istraživanja čiji je cilj identificirati motivaciju i zadovoljstvo polaznika Posebnog programa obrazovanja pomoraca koji se izvodi na Sveučilištu u Zadru. Program se izvodi u šest modula po mjesec dana, zbog očekivanja da će takva organizacija nastave omogućiti pomorcima da pohađaju nastavu u razdobljima dok nisu na plovidbi. Rezultati ispitivanja motivacije pokazali su da se 33% pomoraca upisalo na zahtjev poslodavca, dok kod ostalih za upis na program prevladavaju motivi želje i novih mogućnosti (želja za većom plaćom, napredovanjem i/ili stručnim usavršavanjem, ostvarenje novih mogućnosti). Rezultati ispitivanja zadovoljstva ukazali su na visoku razinu zadovoljstva uvjetima izvođenja i organizacijom nastave u šest modula po mjesec dana. Sudionici istraživanja predlažu moderniziranje nastavnih sadržaja, kako bi se približili aktualnim potrebama pomorske profesije. Posebni program obrazovanja pomoraca primjer je priznavanja prethodnog učenja. Po mišljenju 62,5% ispitanika, njegovi sadržaji uspješno se nadograđuju na znanja stečena radnim iskustvom.

Ključne riječi: motivacija, Posebni program obrazovanja pomoraca, priznavanje prethodnog učenja, zadovoljstvo

Uvod

Posebni program obrazovanja pomoraca (dalje u tekstu: PPOP) u Hrvatskoj je uveden 2011. godine, kao odgovor na zahtjeve hrvatskih pomoraca da im se omogući stjecanje najviših zvanja i bez završene visokoškolske naobrazbe, kao što je to moguće u inozemstvu. Njime se omogućava formalno stručno usavršavanje pomorcima koji su dio znanja, koje se inače steže kroz visokoobrazovne programe, stekli radnim iskustvom. Program je kreiran u skladu s odredbama Pravilnika o zvanjima i svjedodžbama

- 1 Vilma Kotlar, doktorandica na poslijediplomskom doktorskom studiju pedagogije Filozofskog fakulteta u Rijeci
- 2 Anita Klapan, redovna profesorica na Odsjeku pedagogije Filozofskog fakulteta u Rijeci
- 3 Ana Gundić, doktorandica na poslijediplomskom doktorskom studiju nautike Pomorskog fakulteta u Rijeci

o osposobljenosti pomoraca, te udovoljava standardima svjetskih pomorskih profesionalnih organizacija.

Omogućuje pomorcima, koji imaju završenu srednjoškolsko obrazovanje brodstrojarskog, nautičkog ili drugog odgovarajućeg smjera u trajanju od najmanje 4 godine (a u kojem su obuhvaćeni sadržaji iz dijela A -II/2 STCW Konvencije) i više od 36 mjeseci plovidbenog staža u svojstvu časnika plovidbene straže, da kroz PPOP steknu znanja specifična za prve dvije godine preddiplomskog studija, čime ispunjavaju uvjete za pristupanje ispitu za stjecanje najviših zvanja. Kako je predviđeno dvije godine od upisa do završetka programa, nedavno su iz sustava izašle prve osobe sa stečenim uvjerenjem o završenom programu, što po prvi put omogućava prikupljanje informacija o programu i ispitivanje stavova polaznika koji su program odslušali.

Polaznici u Zadru pohađaju šest modula, od kojih svaki traje po mjesec dana. Postavlja se pitanje utječe li ovakva organizacija nastave na zadovoljstvo polaznika, odnosno je li izvođenje nastave prilagođeno mogućnostima zaposlenih pomoraca, da se obrazuju uz rad. Ovaj se program izvodi i na Sveučilištu u Rijeci, Sveučilištu u Splitu, te na Sveučilištu u Dubrovniku, gdje se drugačije organizira nastava (dva modula po tri mjeseca).

Cjeloživotno obrazovanje pomoraca

Obrazovne politike Europske unije usmjerene povećanju zapošljivosti i stvaranju ljudskog kapitala, provode se kroz programe cjeloživotnog učenja (Lifelong Learning Programme) i priznavanja prethodnog učenja stečenog iskustvom (Recognition of prior learning). Memorandum o cjeloživotnom učenju Europske komisije (2000.), ističe cjeloživotno učenje kao iznimno važan vid obrazovanja i osposobljavanja i postavlja se za vodeće načelo u cjelokupnom kontekstu učenja. Memorandum definira cjeloživotno učenje „... kao višenamjenski proces prihvaćanja znanja koji se događa na stalnoj osnovi s ciljem unapređivanja znanja, vještina i stručnosti“ (Puljiz, Živčić, 2009, str. 184). Eksplicitno ističe važnost priznavanja prethodnog učenja (neformalnog i informalnog), kako bi se ekonomizirali troškovi obrazovanja, te ubrzao put do stjecanja kvalifikacije tamo gdje su znanja već stečena. Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD) ističe kako gospodarski uspjeh uvelike ovisi o ljudskom kapitalu – znanjima, vještinama, kompetencijama i osobinama koje ljudima omogućuju razvoj vlastite i društvene dobrobiti, kao i dobrobiti svojih zemalja. A upravo je obrazovanje ključni činitelj stvaranja ljudskog kapitala! Prema OECD-u, brojna istraživanja pokazuju da ljudi s boljom naobrazbom često imaju veća primanja, što se odražava i na veći gospodarski rast (Keeley, 2007). Rastom ljudskog kapitala poboljšava se zdravlje, zajednica je više uključena u stvaranje korisnih društvenih procesa, povećavaju se izgledi, ne samo za zapošljavanje, već i produktivnost, inovativnost i kreativnost. Kako se uslijed globalizacije povećava potreba za tehnologijskim vještinama i prilagodbom, važnost ljudskog kapitala može samo rasti u godinama koje nam predstoje.

Profesija pomoraca usko je povezana uz tehnologiju, stoga ubrzani tehnološki razvoj posljednjih godina još više zahtijeva stručno usavršavanje, usvajanje novih sadržaja, te prilagođavanje drugačijim uvjetima rada. Međunarodna pomorska organizacija (International Maritime Organisation – IMO) odavno su prepoznale potrebu kontinuiranog praćenja zahtijeva tržišta rada, te su ih formalizirale kroz definirane

obrazovne programe. Tako su, naročito časnicima, omogućeni, i kao zahtjev se postavljaju, brojni tečajevi kroz koje se povremeno stručno usavršavaju.

Pomorci često započinju karijeru odmah po završetku srednje škole, a tek nakon nekoliko godina plovidbenog iskustva nastavljaju obrazovanje na visokoškolskoj razini. Pri tome neki privremeno prekidaju svoju karijeru, kako bi mogli studirati kao redoviti studenti, ali također se često odlučuju i na izvanredni studij, gdje pohađaju nastavu samo tijekom razdoblja koje provode na kopnu. Dok takvo studiranje pomorcima oduzima slobodno vrijeme koje bi mogli i htjeli provoditi sa svojim obiteljima, istovremeno ih ne potiče dovoljno da koriste slobodno vrijeme koje imaju dok su na brodu. Osim toga, takvo studiranje nije lako organizirati, jer se razdoblja koja pomorci provode na kopnu najčešće ne podudaraju s uobičajenim akademskim kalendarom. To znači da bi obrazovne institucije trebale organizirati posebnu nastavu za izvanredne studente, što i ne bi bilo tako teško, kad bi svi bili na kopnu u isto vrijeme, što, naravno, u praksi nije slučaj. Zbog toga bi bilo puno jednostavnije organizirati izvanredni studij putem e-učenja, posebno s obzirom da je na mnogim brodovima moguć pristup internetu. Pri tome je e-učenje potrebno kombinirati s konvencionalnim nastavnim metodama rezerviranim za one nastavne jedinice koje nije moguće izvesti putem e-učenja i organiziranima za vrijeme dok studenti borave na kopnu. Naravno, to zahtjeva redefiniranje postojećih modela učenja (Marušić 2010.).

Još jedan od načina da se pomorcima omogući sudjelovanje u visokoškolskoj nastavi je kroz posebne programe obrazovanja, koji se mogu organizirati na različite načine. Jedan od temeljnih uvjeta izvođenja bilo kojeg programa obrazovanja odraslih je fleksibilnost, kako bi se izvođenje programa prilagodilo mogućnostima zaposlenih osoba da se u program uključe i da ga uspješno prate. Stoga je takve programe potrebno organizirati na način da oni budu dostupni što većem broju zainteresiranih polaznika.

Posebni program obrazovanja pomoraca u Hrvatskoj se organizira na sveučilištima u Rijeci, Zadru, Splitu i Dubrovniku. Na program se mogu upisati polaznici s najmanje 36 mjeseci radnog iskustva u svojstvu časnika ili kapetana broda.

Očekuje se da polaznici dolaze s predznanjem koje su stekli iskustvom, zbog čega kroz nastavu dobivaju sadržaje koji su skraćeni u odnosu na prve dvije godine preddiplomskih studijskih programa, koji nose 120 ECTS bodova. Na PPOP-u opterećenje nautičara iznosi 88, a brodstrojara 90, dakle razlika od 30 ili 32 ECTS boda automatski se priznaje na temelju radnog iskustva. Slični se programi već duže organiziraju u inozemstvu, te je uvođenjem ovoga programa hrvatskim pomorcima konačno omogućeno ono što je omogućeno i njihovim kolegama iz drugih država s kojima se natječu za radna mjesta na svjetskom pomorskom tržištu.

Ciljevi i metode istraživanja

Opći cilj istraživanja je ispitati jesu li uvjeti izvođenja PPOP-a prilagođeni polaznicima – zaposlenim pomorcima.

Temeljna svrha je provjeriti je li način izvedbe programa dovoljno fleksibilan u odnosu na mogućnosti, očekivanja i motivaciju zaposlenih pomoraca.

Specifični ciljevi:

Utvrđiti koje dimenzije obuhvaća motivacija za upis PPOP kod pomoraca na Sveučilištu u Zadru. Interesira nas navodi li pomorce na upisivanje PPOP-a sve veća nesigurnost na tržištu rada, odnosno potreba da zadrže radno mjesto ili prevladavaju drugačiji motivi. Stoga razlikujemo motive želje i novih mogućnosti (želja za većom plaćom, napredovanjem i/ili stručnim usavršavanjem, ostvarenje novih mogućnosti) od motiva potrebe (zahtjev poslodavca, povećana konkurencija i/ili neophodno stručno usavršavanje zbog zadržavanja postojećeg radnog mjesta), koji prisiljavaju pomorce da se stručno usavršavaju na ovakav način.

Utvrđiti zadovoljstvo polaznika PPOP-a uvjetima izvođenja programa i organizacijom nastave.

Dvije su hipoteze postavljene na početku istraživanja:

H1: Motivi potrebe prevladavaju nad motivima želja i novih mogućnosti među motivatorima za upis na PPOP-a.

H2: Polaznici programa zadovoljni su uvjetima izvođenja i organizacijom programa na Sveučilištu u Zadru.

U istraživanju se koristio kvantitativni pristup:

prikupljanje i prikazivanje brojčanih podataka koji se odnose na populaciju i uzorak, anketiranje s ciljem prikupljanja mišljenja, stavova i interesa, statistička obrada, analiranje i interpretacija prikupljenih podataka.

Prikupljanjem podataka iz baze podataka o upisanim na program i istraživačkom metodom anketiranja prikupili su se podaci za istraživačke upite. Podaci o upisanim na PPOP prikupili su se iz sveučilišne baze podataka upisanih na programe. Uvjeti upisa na program su zanimanje pomorac s minimalno 36 mjeseci radnog iskustva u svojstvu časnika na brodu, tako da svi upisani na program imaju ta obilježja. Podaci o uvjetima izvođenja programa prikupili su se iz dokumentacije o PPOP-a na Sveučilištu u Zadru.

Anketni upitnik sastojao se većinom od pitanja zatvorenoga tipa i manjeg broja pitanja otvorenoga tipa kroz koja se željelo omogućiti komentiranje PPOP-a. Kako bi se povećala vjerodostojnost rezultata i smanjila pristranost ispitivača, provelo se pilot istraživanje, a prema prikupljenim odgovorima pripremila se konačna verzija upitnika. Anketa je bila dobrovoljna i anonimna, kako bi se smanjila pristranost i zajamčila tajnost podataka. Jasnom formulacijom pitanja nastojalo se izbjeći usmjeravanje na poželjne odgovore. Lickertova skala omogućila je ispitanicima neizražavanje stava u pitanjima u kojima nisu željeli izraziti stav ili ga nemaju, čime se smanjio pritisak na ispitanike i davanje poželjnih ili nasumičnih odgovora.

Za potrebe ovoga istraživanja, populaciju čine samo oni polaznici koji su se upisali na program na Sveučilištu u Zadru i odslušali sve module. Upitnik se prosljedio svim polaznicima koji ispunjavaju uvjete, čime se osiguralo da svaki član populacije može ući u uzorak (prigodni uzorak). Kroz dvije faze (slanje e-maila, te podsjećanje za dobivanje odgovora), nastojalo se dobiti što je moguće veći broj odgovora, kako bi se osigurala reprezentativnost uzorka.

Prednost mrežne/internetske ankete je u brzini prikupljanja podataka, što je omogućilo da anketu ispune i ispitanici koji su u tom trenutku na plovidbi, zbog čega nisu

fizički dostupni. Povrat u ovakvim sličnim istraživanjima nije poznat, jer je ovo prvo istraživanje ove vrste u Hrvatskoj. Postupcima podsjećanja i pozivanja, uz zamolbe za sudjelovanje u istraživanju, dobio se povrat od 34,5%.

Prva grupa pitanja u upitniku odnosila se na sociodemografske karakteristike polaznika programa (mjesto studiranja, dob, plovidbeni staž i čin), za što su se koristila strukturirana dihotomna pitanja. Druga i treća grupa pitanja postavljena je s unaprijed ponuđenim odgovorima (Lickertova skala s pet stupnjeva). Dok se druga odnosila na motivaciju za upis, trećom se željelo izmjeriti stupanj zadovoljstva uvjetima i organizacijom nastave. U otvorenom obliku je postavljeno kontrolno pitanje koje se odnosilo na motive upisa, kako bi se provjerili dobiveni odgovori. Na kraju se postavilo pitanje o želji za nastavkom školovanja, te provjerilo ukupno zadovoljstvo uvjetima izvođenja programa pitanjem: Bi li preporučili ovaj program drugima? S još dva otvorena pitanja, omogućilo se opisivanje povezanosti znanja stečenog radnim iskustvom s praćenjem nastavnih sadržaja i polaganjem ispita, te komentiranje programa.

Prikupljeni podaci obradili su se putem Microsoft Office Excel programa, pri čemu su se koristile metode univarijatne statistike (frekvencije, postoci i mjere centralne tendencije). Za svaku skupinu zadataka su se izračunale osnovne vrijednosti deskriptivne statistike, koje su radi bolje preglednosti prikazane tablično i grafički.

Rezultati i interpretacija

Ispitanici

Od 2011. godine, otkako se provodi PPOP na Sveučilištu u Zadru, program je upisalo 198 polaznika (137 brodstrojara i 61 nautičar), svi muškoga spola, što je očekivano s obzirom na hrvatsku tradiciju. Do kraja 2013. godine 116 polaznika je odslušalo sve nastavne module, čime su stekli uvjete za izlazak na ispit za kapetana broda. Od 116, na anketni upitnik je odgovorilo 40 polaznika programa (25 brodstrojara i 15 nautičara), od kojih samo jedan plovi na brodovima domaće kompanije. Prosječna dob ispitanika je 40,6 godina (najmlađi 29, najstariji 53 godine).

Minimalni radni staž iznosi 36, a maksimalni 341 mjesec (preko 28 godina), a prosječni 150,6 (oko 12 i pol godina). Prije upisivanja na PPOP, 7 (17,5%) ih je plovilo u svojstvu upravitelja stroja ili zapovjednika broda (do 3000 BT), 15 (37,5%) u svojstvu prvog strojara ili prvog časnika palube, 15 (37,5%) u svojstvu drugog strojara ili drugog časnika palube, a 3 (7,5%) kao treći strojar ili treći časnik palube.

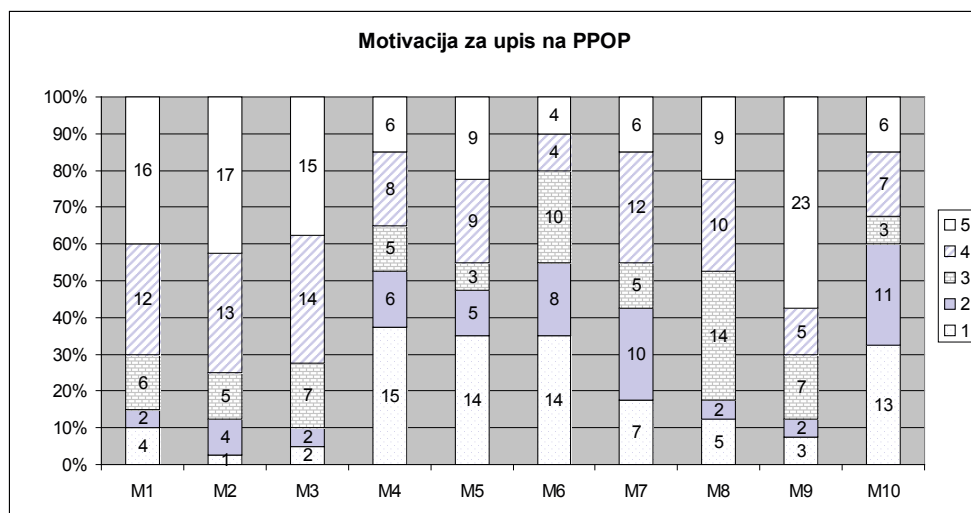
Razdoblje koje je proteklo od upisivanja na program do trenutka kada su završili sa slušanjem nastave svih modula, kreće se od 6 do 30 mjeseci, a prosječna duljina obrazovnog ciklusa iznosi 14 mjeseci.

Motivacija

Motivi želje i novih mogućnosti ispitani su česticama M1, M2, M3, M7, M8 i M9, a motivi potrebe česticama od M4, M5, M6 i M10 (Tablica 1).

Brojevi na Lickertovoj skali od 1 do 5 označavaju tvrdnje:

- 1 - Uopće se ne odnosi na mene; 2 - Uglavnom se ne odnosi na mene; 3 - Osrednje;
- 4 - Uglavnom se odnosi na mene; 5 - U potpunosti se odnosi na mene.

Slika 1. Frekvencije odgovora po ispitivanim česticama motivacije
(Napomena: Oznake M1 – M10 opisane su u Tablici 1)

Tablica 1. Motivi polaznika PPOP-a, poredani prema aritmetičkoj sredini odgovora

		Odgovori polaznika	Aritmetička sredina	Medijan	Mod
Motivi želje i mogućnosti	M9	Mogućnost da dobijem "papir" koji će mi omogućiti da radim posao za koji sam već odavno sposoban.	4,08	5	5
	M2	Želja za napredovanjem zbog ugleda u struci.	4,03	4	5
	M3	Želja za stručnim usavršavanjem.	3,95	4	5
	M1	Želja za napredovanjem zbog veće plaće.	3,85	4	5
	M8	Mogućnost da napredujem na radno mjesto koje je fizički manje zahtjevno.	3,40	3	3
	M7	Mogućnost da brže dobijem formalno obrazovanje.	3,00	3	4
Motivi potrebe	M5	Strah od gubitka radnoga mjesta: sve je veća konkurencija za ukrcaj s istim stupnjem obrazovanja kao što je moj.	2,85	3	1
	M4	Strah od gubitka radnoga mjesta zbog zaostajanja u stručnim znanjima.	2,60	2	1
	M10	Zahtjev poslodavca (kompanije)	2,55	2	1
	M6	Strah od gubitka radnoga mjesta zbog životne dobi: ukrcavaju se sve mladi.	2,40	2	1

Iz podataka u Tablici 1 i Slici 1 vidljivo je da prevladavaju motivi želje i mogućnosti. U najvećem broju slučajeva ispitanici su birali odgovore koji izražavaju potrebu za formaliziranjem znanja, te motivi želje. Iznenađuje najčešće birani odgovor (Mogućnost da dobijem "papir" koji će mi omogućiti da radim posao za kojeg sam već odavno sposoban), koji otkriva činjenicu da većina ispitanika sebe doživljava potpuno osposobljenima za rad na višoj razini.

Navedeni rezultat pojašnjava jedan od sudionika istraživanja odgovarajući na pitanje otvorenoga tipa o motivaciji: Uvidio sam već davno da su neki kolege ispreskakali kroz rankove brzinski i bez puno iskustva, a mnoge od njih sam i sam trenirao i prenosio znanje na njih. Rezultati ispitivanja motivacije opovrgavaju prvu hipotezu po kojoj na upis u PPOP pomorce navode zahtjevi tržišta rada. Poslodavci u nekim slučajevima postavljaju nastavak obrazovanja kao uvjet (čak 33% naših ispitanika je odabralo odgovore uglavnom se odnosi na mene i u potpunosti se odnosi na mene), ali to nije motiv koji prevladava među sudionicima našeg istraživanja.

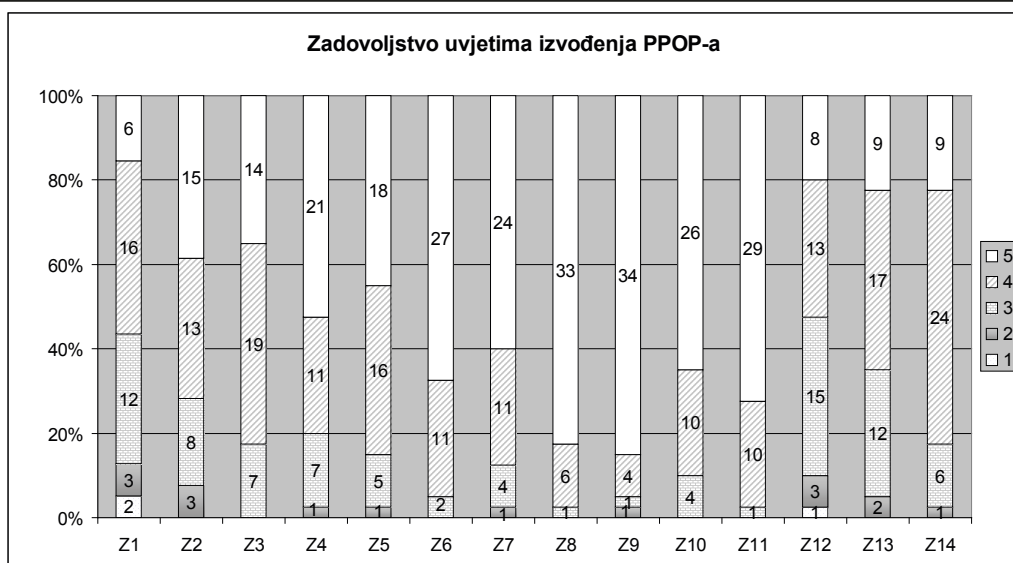
Zadovoljstvo uvjetima izvođenja nastave

Zadovoljstvo ispitanika uvjetima izvođenja nastave ispitano je česticama Z1 – Z14, pri čemu su brojevima 1-5 označavali sljedeće odgovore: 1 - Potpuno nezadovoljan; 2 - Više nezadovoljan, nego zadovoljan; 3 - Niti zadovoljan / niti nezadovoljan; 4 - Više zadovoljan, nego nezadovoljan; 5 - Potpuno zadovoljan.

Sudionici istraživanja visoko su ocijenili ljubaznost, susretljivost i dostupnost nastavnog osoblja i administrativnih djelatnika, a najniže ocjene su dobili dostupnost stručne literature i tehnička opremljenost (Tablica 2 i Slika 2), što je signal da bi izvoditelji programa trebali nastojati unaprijediti te stavke. No, gledano u cjelini, raspon srednjih ocjena od 3,53 do 4,80 već sada upućuje na potvrdu druge hipoteze o zadovoljstvu uvjetima izvođenja programa.

Tablica 2. Zadovoljstvo polaznika PPOP-a uvjetima izvođenja nastave, pri čemu su odgovori poredani prema aritmetičkoj sredini

	Uvjeti izvođenje nastave	Aritmetička sredina	Medijan	Mod
Z8	Ljubaznost i susretljivost voditelja obrazovnog programa	4,80	5	5
Z9	Dostupnost voditelja obrazovnog programa (telefon, e-mail, osobno...)	4,78	5	5
Z11	Ljubaznost i susretljivost nastavnoga osoblja	4,70	5	5
Z6	Čistoća i urednost prostora u kojima se održava nastava	4,63	5	5
Z10	Dostupnost nastavnoga osoblja (telefon, e-mail, osobno...)	4,55	5	5
Z7	Efikasnost rada voditelja obrazovnog programa	4,45	5	5
Z4	Veličina učionice u odnosu na broj polaznika u grupi	4,30	5	5
Z5	Broj polaznika u grupi	4,28	4	5
Z3	Informativnost mrežnih stranica Pomorskoga odjela	4,18	4	4
Z14	Dostupnost ostalih materijala za učenje (skripte, prezentacije...)	4,03	4	4
Z2	Informatička opremljenost Pomorskoga odjela	4,00	4	5
Z13	Dostupnost stručne literature na engleskom jeziku	3,83	4	4
Z12	Dostupnost stručne literature na hrvatskom jeziku	3,60	4	4
Z1	Tehnička opremljenost Pomorskoga odjela	3,53	4	4

Slika 2. Frekvencije odgovora po ispitivanim česticama zadovoljstva uvjetima izvođenja programa (Napomena: Oznake Z1 – Z14 opisane su u Tablici 2)

Zadovoljstvo organizacijom programa

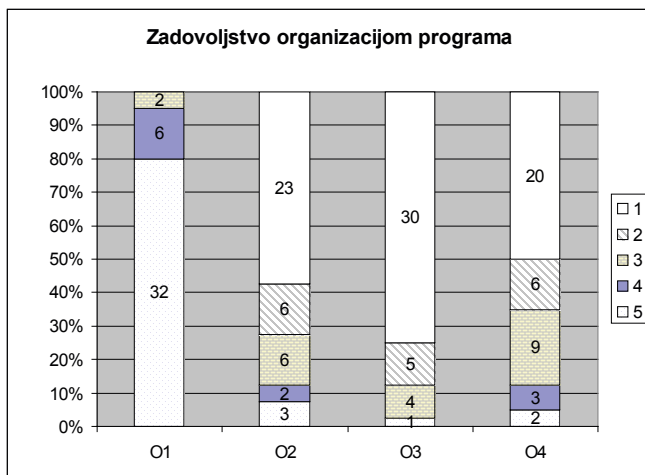
Zadovoljstvo organizacijom nastave ispitano je s česticama O1-O4, pri čemu su brojevi na Lickertovoj skali od 1 do 5 označavali tvrdnje: 1 - Uopće se ne odnosi na mene; 2 - Uglavnom se ne odnosi na mene; 3 - Osrednje; 4 - Uglavnom se odnosi na mene; 5 - U potpunosti se odnosi na mene.

Tablica 3. Zadovoljstvo organizacijom nastave

	Zadovoljstvo organizacijom nastave	Aritmetička sredina	Medijan	Mod
O1	U potpunosti mi odgovara podjela programa u šest modula po mjesec dana	4,75	5	5
O2	Više bi mi odgovaralo da je nastava podijeljena u tri modula po dva mjeseca	1,90	1	1
O3	Više bi mi odgovaralo da je nastava podijeljena u dva modula po tri mjeseca	1,43	1	1
O4	Program je previše rascjepkan, izgubi se puno vremena dok se odsluša nastava svih modula	2,03	1,5	1

Iz rezultata prikazanih u Tablici 3 i na Slici 3 vidljivo je da čak 80% polaznika PPOP-a u potpunosti odgovara podjela programa u šest modula po mjesec dana, dok bi drugačiji model, poput onoga na drugim hrvatskim sveučilištima, odabralo manje od 10% ispitanika, a također mali broj ispitanika (njih 12,5%) smatra da je zbog ovakve organizacije program previše rascjepkan, zbog čega se izgubi puno vremena dok se odsluša nastava svih modula.

Ovime je u cijelosti potvrđena druga hipoteza koja upućuje na visok stupanj zadovoljstva polaznika programa njegovom organizacijom i uvjetima izvođenja.

Slika 3. Frekvencije odgovora po ispitivanim česticama zadovoljstva organizacijom nastave
(Napomena: Oznake O1-O4 opisane su u Tablici 3)

Iz sveučilišne evidencije je vidljivo da je nekoliko pomoraca već iskoristilo mogućnost nastavka školovanja, ali takvih nema među našim ispitanicima. Na upit o mogućnosti nastavka školovanja u formalnom sustavu obrazovanja, 25% naših ispitanika izjavljuje da planira nastaviti školovanje, a još 17,5% njih to još uvijek razmatra, ali ne isključuje. Međutim, iz nekolicine komentara, koje su ispitanici mogli ostaviti na kraju upitnika, vidljivo je da pojedinci nisu dovoljno informirani o načinu priznavanja bodova i polaganju razlika. Primjerice, jedan od ispitanika navodi:

Obzirom na želju za nastavak školovanja na preddiplomskoj razini i u svezi informacija koje sam dobio mislim da nije pošteno i najbolje riješeno, uz tvrdnje da možemo nastaviti školovanje. Nakon mog pokazanog interesa rečeno mi je da se neće priznati pojedini ispiti (što je kontradiktorno) i da se ponovo sami potrudimo oko upisa ocjena i ECTS bodova kod pojedinih profesora (ako budu voljni to napraviti). U biti da bi nam se priznala prva godina. Zašto ne bi priznali sve, a da se odabirom dodatnih predmeta koji bi se polagali nadopuni razlika ECTS bodova stečena na PPOP u odnosu na uredno danu drugu godinu i omogućili upis treće?

Informiranje polaznika o mogućnostima načina nastavka školovanje je potrebno unaprijediti.

Ukupno zadovoljstvo ispitanika provjereno je pitanjem Biste li preporučili drugima upisivanje na ovaj obrazovni program, na koje su svi ispitanici (100%) odgovorili pozitivno i time iskazali visoku razinu zadovoljstva programom kojeg su odslušali. Kako bi dobili informacije o koristi specifičnih znanja koja su pomorci stekli radnim iskustvom, na kraju je upitnika postavljeno otvoreno pitanje, kako bi ih ispitanici mogli opisati, te na koji način i u kojoj mjeri su im pomogla u praćenju nastave i/ili polaganju ispita.

Preko 62,5% ispitanika navodi da im je radno iskustvo značajno pomoglo u praćenju nastave, omogućilo im brže savladavanje i bolje razumijevanje gradiva:

- Stečeno radno iskustvo je velika prednost u praćenju nastave jer pomorci s praktičnim znanjem imaju jasnu sliku kad je riječ o teoriji.
- Meni osobno su dosta pomogla, pogotovo u vezi nekih stručnih predmeta kao što su Stabilitet i Navigacija.
- Znanja stečena radnim iskustvom su mi dosta pomogla jer je program dosta opširan i prelazi se u kratko vrijeme, a predznanje je omogućilo da to ide bez problema.

20% ispitanika navodi da im specifična znanja iz prakse nisu previše ili nimalo pomogla u savladavanju gradiva, jer je gradivo zastarjelo, dok se ostali nisu izjasnili:

- Ne, nisu mi pomogla jer se ovdje uče zastarjele procedure.
- Znanja iz iskustva su mi pomogla u savladavanju ispita, ali program se bazira na teoretskom znanju tako da iskustva iz pomorstva nisu ključni za prolaznost ispita.

Mogućnost komentiranja programa, kroz pitanje otvorenoga tipa, iskoristili su gotovo svi ispitanici. Pretežno su iznesene pohvale, kako samog programa, tako i pojedinih nastavnika, te izražena zahvalnost što im je obrazovnim programom omogućeno da budu konkurentniji na tržištu rada. Pored toga, navedeni su i neki konkretni komentari s ciljem predlaganja izmjene i modernizacije nastavnog programa:

- Samo riječi pohvale na sve općenito vezano za Posebni Program te zahvalnost što se je omogućilo nama koji smo morali ploviti i samim time nismo bili u mogućnosti redovno završiti obrazovanje i dobiti brevet za daljnje napredovanje.
- Postoje operativni sustavi na brodu koje niko nije spomenuo; ABB ili VALMARINE i znanje kako se koristiti takvim sustavima bilo bi jako korisno; program kao AMOS za vođenje poslova na brodu jako se puno koristi a gotovo ništa se nije prezentiralo ili ukazalo kako se može pojednostaviti korištenje takvih programa.
- ... u potpunosti podržavam ovaj program, ujedno mislim da je malo preglomazan te da bi se trebao bazirati više na stručnim predmetima, naglaskom na jeziku, te havarijama.
- Fakultetu nedostaju kabineti odnosno laboratoriji u kojima bi se odvijala realna i praktična nastava sa stvarnim problemima koji se događaju na brodovima, a posebno laboratorij iz elektrotehnike za bolje razumijevanje električnih sustava.
- Većina kolega koje sretmem, a završili su Poseban program, već su unaprijeđeni. Time se da zaključiti da PP opravdava svrhu i očekivanja.

Zaključak

Istraživanjem je utvrđena motivacija ispitanika, te visoka razina njihova zadovoljstva organizacijom i uvjetima izvođenja programa. Nesigurnost na tržištu rada, odnosno nužnost pohađanja programa, kako bi se zadržalo radno mjesto, iskazalo je 33% sudionika našega istraživanja, kojima je poslodavac nastavak školovanja postavio kao uvjet. Kod ostalih prevladavaju drugačiji motivi, motive želje i novih mogućnosti (želja za većom plaćom, napredovanjem i/ili stručnim usavršavanjem, ostvarenje novih mogućnosti). Bez obzira na motivaciju, očekivanja i jednih i drugih su se ispunila. Posebni program je kvalitetnom organizacijom nastave i ponuđenim sadržajima ispunio očekivanja većine ispitanika, te im omogućio ono zbog čega su se na program upisali. Neki od pomoraca koji su program završili, u komentarima navode da su već položili ispit za stjecanje najviših zvanja u pomorstvu i napredovali. Pored toga, sudionici istraživanja predlažu modernizaciju sadržaja i ulaganje u bolju (moderniju) tehničku opremljenost učilišta, kako bi se nastavni sadržaji više približili aktualnim potrebama pomorske profesije.

Posebni program obrazovanja pomoraca primjer je priznavanja prethodnoga učenja (neformalnog i informalnog), jer se njegovi sadržaji nadograđuju na znanja stečena radnim iskustvom. Program obuhvaća sadržaje karakteristične za prve dvije godine preddiplomskog studija (120 ECTS), a izvodi se nastava opterećenja 88-90 ECTS bodova, jer se pretpostavlja da su pomorci preostali dio znanja donijeli sa sobom. Istraživanje potvrđuje da PPOP s pravom uzima u obzir znanja stečena radnim iskustvom, jer se nastavni sadržaji, po mišljenju većine sudionika istraživanja (62,5%), uspješno na njih naslanjaju. Program je time postigao cilj kojim se optimiziraju troškovi obrazovanja, te ubrzava put do stjecanja kvalifikacije.

Kako na upitnik nije odgovorio dovoljan broj ispitanika, rezultati ovoga istraživanja ne mogu se sa sigurnošću pripisati cijeloj grupi, no, svakako su pokazatelji smjera kojim bi izvoditelji programa trebali nastaviti ići. Izvoditeljima programa predlaže se kontinuirano provođenje ovakvog ili sličnog anketnoga upitnika po završetku programa, kako bi se temeljem povratne informacije dodatno unaprijedili sadržaji i način izvedbe nastave.

Literatura:

- A *Memorandum on Lifelong Learning*, Commission Staff Working Paper No. SEC(2000)1832 Brussels, 30. 10. 2000.
- Keeley, B. (2007) *Ljudski kapital: Od predškolskog odgoja do cjeloživotnog učenja*, OECD, Zagreb: Educa.
- Marušić, L., (2010) STCW konvencija i Bolonjski proces, *Metodički ogledi*, 17, 1-2, str. 13-22.
- Puljiz, I., Živčić, M. (2009), *Međunarodne organizacije o obrazovanju odraslih*, (1. dio). Zagreb: Agencija za obrazovanje odraslih.

SPECIAL EDUCATION PROGRAM FOR SEAFARERS: EDUCATION SISTEM'S RESPONSE ON THE CHANGES IN SEAFARERS PROFESSION

Vilma Kotlar, Anita Klapan and Ana Gundić

Summary: *This paper presents the result of an initial research aimed at identifying motivation and satisfaction of the Special education program for seafarers attendants which is held at the University of Zadar. The program has six modules which last a month because of the expectation that that kind of educational system will enable seafarers to attend classes in the period when they are not sailing. Testing their motivation showed that 33% of seafarers enrolled on employer's demand, while by the rest of them dominated the motives of personal wishes and new possibilities (wish for a bigger pay, promotion and/or in-service training, achieving new opportunities). The results of the research showed a high level of satisfaction by course's performance and educational system with six modules which last a month each. The participants of this research suggested modernizing course's content in order to stay on track with current needs of seafarers profession. Special education program for seafarers is an example of recognition of prior learning. In the opinion of 62,5% of the participants, its contents successfully upgrade to the knowledge acquired by work experience.*

Key words: *motivation, Special education program for seafarers, recognition of prior learning, satisfaction*